

EUROKONWERSATORIA

7. konwersatorium
koordynatorka: Joanna Różycka-Thiriet

15 stycznia 2020 r.
j.rozycka@schuman.pl

Temat: 70. urodziny Rady Europy, czyli o przestrzeganiu praw człowieka w Europie

Gość:

- **Rafał Tarnogórski**, analityk-główny specjalista w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych

SŁOWNICZEK PRZETRWANIA

Generacje praw człowieka – do **I generacji praw człowieka** zaliczamy prawa najbardziej podstawowe (np. prawo do życia, do wolności osobistej, wolność od tortur czy wolność sumienia), ale też prawa polityczne i obywatelskie takie jak prawa wyborcze. **II generacja** to prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne, np. prawo do pracy, do wynagrodzenia, do ochrony zdrowia, do edukacji. Prawa zaliczane do I i II generacji to prawa indywidualne, przyrodzone człowiekowi i niezbywalne. Nie budzą one większych kontrowersji. Spór prawników zaczyna się, gdy mówimy o **III generacji praw**. W tym przypadku chodzi bowiem o prawa kolektywne (prawach narodów czy grup społecznych), które wskazują cele, do których dążymy, a w dodatku wymagają do ich realizacji współpracy międzynarodowej. Są to takie prawa jak prawo do pokoju, prawo narodów do samostanowienia, prawo do czystego środowiska naturalnego, prawo do wspólnego dziedzictwa ludzkości, prawo do komunikowania się, prawo do rozwoju.

Rada Europy – organizacja międzynarodowa z siedzibą w Strasburgu. Została utworzona w 1949 roku przez 10 państw (Belgię, Danię, Francję, Holandię, Irlandię, Luksemburg, Norwegię, Szwecję, Wielką Brytanię i Włochy). Obecnie jej członkami jest 47 państw. Zgodnie ze statutem należeć do niej może jedynie państwo europejskie akceptujące *zasadę praworządności oraz zasadę, iż wszystkie osoby pozostające pod jego jurysdykcją korzystają z praw człowieka i podstawowych wolności; musi też szczerze i wydatnie współpracować dla urzeczywistnienia celu Rady. A Celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności między jej członkami, aby chronić i wcielić w życie ideały i zasady, stanowiące*

ich wspólne dziedzictwo, oraz aby ułatwić ich postęp ekonomiczny i społeczny. Z biegiem czasu Rada Europy zajęła się głównie ochroną praw człowieka i demokracji, sprawami społecznymi, współpracą kulturalną i naukową, działaniem władz lokalnych. Członkiem Rady Europy nie jest i nigdy nie była Białoruś. Rosja jest członkiem organizacji, ale od 2014 do 2019 roku reprezentacja Rosji była pozbawiona prawa głosu w **Zgromadzeniu Parlamentarnym Rady Europy** (był to skutek agresji na Ukrainę). Przywrócono jej prawo głosu, bojąc się, że kraj opuści w ogóle Radę Europy, co będzie niekorzystane dla jego obywateli (stracą prawo kierowania skarg do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka).

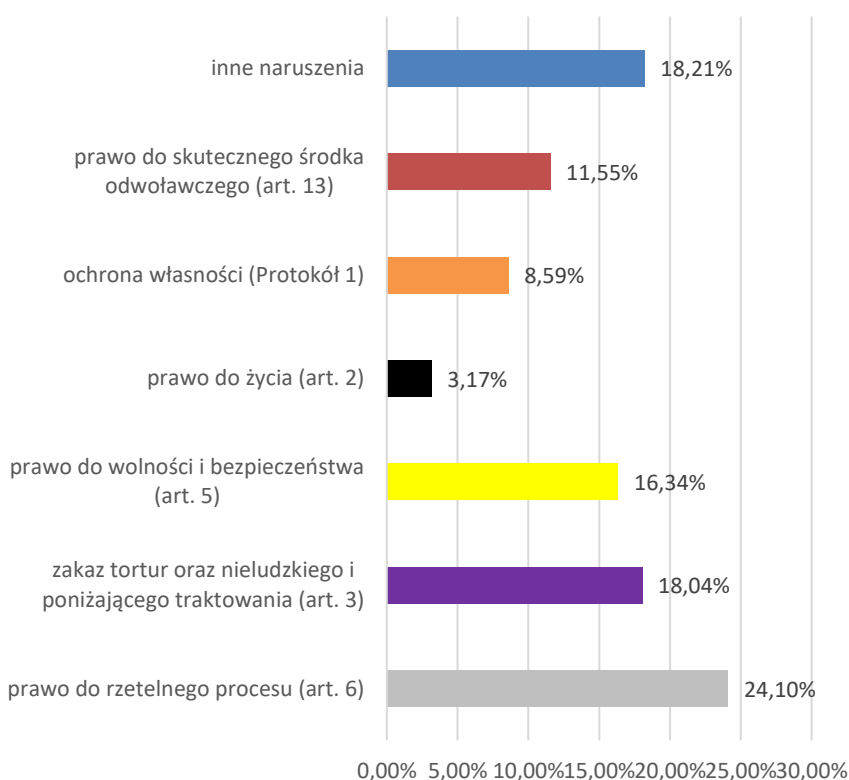
Europejska Konwencja Praw Człowieka i Podstawowych Wolności – umowa międzynarodowa podpisana w 1950 roku w Rzymie przez 12 ówczesnych państw członkowskich Rady Europy (Polska przystąpiła do niej dopiero w roku 1993). Weszła w życie w 1953. Aktualnie stronami Konwencji jest już 47 państw. Postanowienia Konwencji są dla nich wiążące. Z biegiem lat Konwencja była uzupełniana i poprawiana poprzez protokoły dodatkowe. Konwencja mówi m.in. o prawie do życia, zakazie tortur, zakazie niewolnictwa i pracy przymusowej, o prawie do wolności i bezpieczeństwa osobistego, prawie do rzetelnego i publicznego procesu przed niezawisłym sądem, prawie do poszanowania życia prywatnego,

wolności myśli, sumienia i wyznania, wolności wypowiedzi, zgromadzeń i stowarzyszeń. Protokoły m.in. poszerzyły powyższy katalog o nowe prawa takie jak prawo do poszanowania mienia, do nauki, wolnych wyborów, swobodnego przemieszczania się i swobodnego wyboru miejsca zamieszkania, prawo do opuszczenia kraju, o zakaz wydalania własnych obywateli i zakaz zbiorowego wydalania cudzoziemców. Protokół nr 6 znosi karę śmierci w czasie pokoju, a Protokół 13 znosi ją we wszelkich okolicznościach. Protokoły wymagają oddzielnej ratyfikacji przez państw. Konwencja wprowadza mechanizm kontrolny w postaci sądu, do którego skargi mogą składać osoby fizyczne i państwa. Jest nim Europejski Trybunał Praw Człowieka, który wydaje orzeczenia obowiązujące państwa, których dotyczą skargi. Obecnie przyjęcie Konwencji jest warunkiem przystąpienia do Rady Europy.

Europejski Trybunał Praw Człowieka – zlokalizowany w Strasburgu sąd utworzony w 1959 roku. Sędziowie Trybunału powoływani są na 9 lat przez Zgromadzenia Parlamentarne Rady Europy, po jednym z każdego państwa członkowskiego. Skargi do Trybunału mogą dotyczyć jedynie praw wynikających z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz Protokołów dodatkowych. Poza tym, zaskarżyć można jedynie naruszenie praw przez organy władzy publicznej (tzn. przez organy władzy oraz administrację państwową, samorządową, policję, sądy, prokuratury itp.) lub przez osoby albo organy, które akurat wykonywały działania zlecone przez państwo. Skargę złożyć można dopiero po skorzystaniu ze wszystkich możliwych dla danej sprawy środków odwoławczych. Skarga musi dotyczyć takiego naruszenia praw, które w istotny sposób zaszkodziło osobie skarżącej, ponieważ Trybunał nie ma być po prostu kolejną instancją odwoławczą. Nad wykonaniem wyroków Trybunału czuwa **Komitet Ministrów Rady Europy**. Polacy mogą składać skargi do Trybunału od 1993 roku.

Rada Europy a Unia Europejska – Rada Europy bywa niekiedy mylona z unijnymi instytucjami – Radą Europejską lub Radą UE. A Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu z Trybunałem Sprawiedliwości UE w Luksemburgu. Tymczasem są to dwa zupełnie odrębne sądy. Od wielu lat trwa zresztą dyskusja na temat przystąpienia Unii do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, ale jednym z problemów są właśnie relacje między dwoma Trybunałami (np. orzeczenia obydwu mają charakter ostateczny). Traktat lizboński wprowadził przepis umożliwiający przystąpienie UE do Konwencji. Zostało nawet wynegocjowane porozumienie akcesyjne, ale w 2014 roku Trybunał Sprawiedliwości Unii orzekł, że jest ono niezgodne z traktatami.

ORZECZENIA WYDANE PRZEZ EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA W 2018 ROKU

W 2018 roku 248 orzeczeń dotyczyło Rosji, 146 Turcji, a 91 Ukrainy. Łącznie w 2018 roku Trybunał wydał 1 014 orzeczeń. 31 grudnia 2018 r. na rozpatrzenie oczekiwało około 56 350 spraw. Prawie 21% z nich pochodziło z Rosji, a nieco ponad 15% z Rumunii. Na niechlubnym podium znalazła się też Ukraina (prawie 13% wniosków), a tylko nieco niżej (także powyżej 12% spraw) Turcja.

Źródło:

https://www.echr.coe.int/Documents/Facts_Figures_2018_ENG.pdf